

Kolínske listy

Slovenský kresťanský občasník

APRÍL 2009

30

Kríza finančná, kríza hospodárska, kríza kapitalizmu, kríza surovínová, kríza klimatická a ekologická, kríza demografická ... a teraz nielen kultúrna a náboženská kríza (post-)kresťanského Západu, ale aj najnovšie kríza v Katolíckej cirkvi. Je akousi iróniou, že Cirkev, ktorej je tak často vytýkané, že "neide s duchom doby" tentoraz s ním ide tým, že popri všetkých týchto krízach, ktoré dnes charakterizujú tohoto "ducha", má i svoju vlastnú.

K finančnej a hospodárskej kríze, hociako sa dnes z rôznych dôvodov môže zdať najdôležitejšou z týchto, sa tu vyjadrovať nebudem. Predovšetkým lebo do toho naozaj nevidím (a nie je mi veľkým zadosťučinením, že podľa všetkého ani väčšina finančných či ekonomických odborníkov nevie kam to povedie). Je dobré, že na londýnskom stretnutí G20 prezident Obama otvorene priznal americkú vinu na vyvolaní finančnej krízy (dokonca sa ospravedlnil za Bushovu éru prehlásiac, že Amerika bola "arogantná voči spojencom") a prispel ku zblíženiu sa, aspoň teda navonok, USA s Ruskom. Až budúcnosť ukáže, či bolo dobré aj to, že na tomto stretnutí došlo ku kompromisu vo veciach finančných a hospodárskych v ktorom prevážili nemecké (a francúzske) argumenty, alebo že na druhej strane Obama tak jednoznačne zahral tureckú kartu obídvo zúčujmy Európskej únie. Zatiaľ ostáva iba vyčkat' či

Kríza

sa svet hospodársky pozviecha a ako sa vyvinie politická situácia, kde podľa všetkého dochádza k novému rozostaveniu figuriek na svetovej šachovnici vplyvov a hrozieb, nátlakov a kompromisov, o ktorej nie je ani jasné, koľkí na nej vlastne hrajú, to jest či multilateralizmus, o ktorom sa naraz tak veľa hovorí, je skutočný, alebo iba krycím manévrom tých kruhov ktoré chcú ovládnuť "ducha globalizácie". Konšpiračné teórie tu však rozvádzať neidem.

Čo sa týka demografickej a ekologickej krízy, tam je situácia iba o to "lepšia", že tu jestvujú (pesimistické) predpovede na ktorých sa odborníci viac-menej zhodnú, menej sa však politický svet vie zhodnúť na tom, čo proti tomu robiť. Aj o kultúrnej kríze post-kresťanského Západu už bolo veľa popísané, aj mnou. A tak sa zasa iba vrátim ku kríze v Katolíckej cirkvi, lebo sa nazdávam, že je v istom zmysle zastupiteľská pre celú širšiu svetonázorovú a morálnu krízu sveta v ktorom žijeme.

"Obraz Katolíckej cirkvi ako nemenný monolit sa drobí pred našimi očami" píše anglický katolícky *The Tablet* z 21. marca 2009. Toto číslo má dokonca dva články na túto tému, kritizujúce hlavne pápeža za "nekolegiálnosť" najčastejšie kvôli vraj prenáhlenému zrušeniu exkomunikácie štyroch biskupov z *Bratstva sv. Pia X* (<http://www.thetablet.co.uk/article/12833>).

"Dve africké cesty" Benedikta XVI.

"Myslím, že som ešte nikdy nereferoval o pápežovej ceste kde by priepasť medzi jej vnútorným a vonkajším hodnotením bola tak obrovská ako po tieto tri dni. Je to akoby pápež bol vykonal dve cesty: jednu do Kamerunu a Angoly ako o nej referovali medzinárodné médiá a jednu ako ju videli a prijímali Afričania. Jedna sa týkala prezervatívov (kondomov), tá druhá, skutočná, bola oslavou afrického katolicizmu." (*John L. Allen z National Reporter*). Tú "prvú cestu" komentujem inde, tu pár poznámok o tej "druhej".

Kamerunská tlač označila pápežovu trojdňovú návštevu za "triumfálnu". (Oceňovalo sa aj to, že sa pápež dištancoval od nepopulárneho prezidenta *Paul Biya* mimo iné aj tým že mu odmietol udeliť sv. prijímanie pýtajúc sa ho, či sa už zriekol korupcie, na čo prezident vraj odpovedal "spoved' nebola súčasťou agendy"). Podobne aj návšteva v Angole vyznela ako Benediktov osobný triumf.

V Afrike žije asi 158 miliónov katolíkov, čo je asi polovina tam žijúcich kresťanov. Ale pápež využil túto cestu aj na stretnutie s lokálnymi moslimami. (Podľa *Encyclopedia Britannica*, 45% afrického obyvateľstva sú moslimi, 43% sú kresťania a asi 12% sú bez náboženstva resp. patria k tradičným africkým náboženstvám).

"Skutočné náboženstvo odmieta akúkoľvek formu násilia a totalitarizmu nielen v otázke viery, ale aj v otázke rozumu" povedal v návaznosti na svoju regensburgskú prednášku zo septembra 2006, a vyzval katolíkov a moslimov, aby spolu "vybudovali civilizáciu lásky" a spravodlivosti pre spoločné dobro. Podľa p. *Federica Lombardiho*, hovorca Vatikánu, keď mu moslimskí predstavitelia podávali ruky, viacerí mu povedali "Nie si (ste?) sám", čo mnohí pozorovatelia spájajú s nedávnym tvrdením svetových médií, že pápež je izolovaný (po útokoch zo židovských a iných kruhov kvôli zrušeniu exkomunikácie biskupa, ktorý sa ukázal ako "popierač holokaustu").

Jedným špecifikom afrického katolicizmu je to, že aj keď hľadí do budúcnosti a očakáva od sv. Stolice rôzne zmeny, neprejavuje to rebelantským spôsobom, ako je to u mnohých "pokrokových katolíkov" na Západe. Napríklad zástupkyne ženských rádov sa vraj John L. Allenovi vyjadrovali v tom zmysle, že by si priali väčší vplyv žien na rozhodovania vo veciach cirkevných (napríklad sa sťažovali, že Benedikt počas svojej africkej návštevy s nimi nemal žiadne oficiálne stretnutie), nevyžadovali však pre ženy kňazské svätenie či iné veci, ktoré siahajú na samú identitu katolicizmu.

Nuž ide o časopis, ktorý vo spektre možných katolíckych postojov je temer na opačnej strane od postojov reprezentovaných ultrakonzervatívnymi lebevrístami z Bratstva. Aj keď treba pripustiť, že v mnohom majú pravdu, myslím neprávom kladú vinu iba na pápeža-profesora. V minulom čísle *Kolínskych listov* som sa snažil brániť Benedikta XVI. proti útokom zvonku aj zvnútra¹; aj nasledujúce úvahy asi vyznejú viac menej v tomto zmysle.

Mám pre to aj jeden celkom osobný dôvod: jedna výtka, ktorá azda najviac sedí je tá, že sa pápež pohybuje v abstraktných sférach, odtrhnutý od reality každodenného života. Je to výtka, ktorú pozná každý (“čistý”) matematik. Naozaj niekedy trvalo aj desaťročia kým sa “špekulácie” takýchto matematikov “odtrhnutých od reality” ukázali ako užitočné pre vedu a techniku. Matematika, aj tá najabstraktnejšia, je akoby chrbticou fyzikálnych vied a v istom zmysle toto myslím platí aj o teológii (a filozofii) vo vzťahu k životu konkrétneho kresťana či spoločnosti, či už v katolíckom, alebo aj širšom kresťanskom kontexte. Viac túto analógiu však rozvádzať neidem.

Najprv dva príklady na ilustráciu situácie o ktorej hovorí týždenník *The Tablet*.

Brisbanský arcibiskup prepustil koncom februára *Petra Kennedyho* (70) z funkcie farára, lebo tento slúžil omšu a vysluhoval sviatosti podľa vlastných improvizácií často proti cirkevným predpisom (napríklad už niekoľko rokov krstil “v mene Stvoriteľa, Udržovateľa a Osloboditeľa života” namiesto štandardnej formulácie, vyzýval aby ktokoľvek kto má záujem pristúpil k sv. prijímaniu, atď). Jeho farníci sa búrlivo postavili za pátra Kennedyho,

ktorý naďalej slúži sv. omše, a nedovolili vôbec jeho vymenovanému nástupcovi aby sa ujal úradu. Vlastne som mal napísať “farníci”, lebo medzi tými, ktorí chodili na jeho bohoslužby a búrlivo ho hájili boli aj takí čo nemali s Katolíckou cirkvou nič spoločné: viem o jednom zúrivom odporcovi Cirkvi a kresťanstva (z internetových diskusných fór), ktorý sa vystatoval tým, že aj on chodil na jeho trucovité bohoslužby ako prejav odporu proti “konzervatívnemu” arcibiskupovi.

Podobný je prípad *Ruth Kolpack* z americkej madisonskej diecézy, ktorú jej biskup zbavil funkcie *pastoral associate*, lebo nielen napísala diplomovú prácu z teológie prihovárajúcu sa za kňazské povolania pre ženy (na čo má samozrejme právo v rámci akademickej slobody), ale aj vo svojej funkcii pastorálnej pomocnice používala čo sa po anglicky volá *inclusive language* (nazývajúc Boha matkou a nie otcom²). Opäť sa vraj celá farská komunita postavila za ňu a proti biskupovi.

Toto sú iba dva nedávne prípady kde by človek dal za pravdu oficiálnym predstaviteľom Cirkvi, takých je ale iste oveľa viac. Su však aj opačné prípady, nie deštruktívnych rebelantov, ale úzkoprsých cirkevných predstaviteľov (chcelo by sa povedať aparatčikov) a niekedy nie je ľahké rozhodnúť, ktorý extrém Cirkvi viac škodí.

Azda najzarážajúcejší je prípad arcibiskupa *Raymonda Burka*, nedávno vymenovaného prefekta *Apoštolskej Signatúry* (najvyššieho súdu Katolíckej cirkvi). Burke, pôvodne americký biskup (St Louis), v jednom interview vyzval amerických farníkov aby “vyvíjali nátlak na svojich biskupov”, ak nechcú odmietnuť sv. prijímanie politikom, ktorí

¹ “Zosmutnel som z toho, že aj katolíci, ktorí by mohli lepšie vedieť ako sa v skutočnosti veci majú, si mysleli, že na mňa musia nevráživo udrieť, odhodlaní zaútočiť. O to viac preto ďakujem priateľom Židom, ktorí pomohli rýchlo odstrániť nedorozumenie” (z *Listu Benedikta XVI. biskupom Katolíckej cirkvi*, 10.3.2009). Túto pasáž mu nepriamo vytkol aj jeho osobný priateľ, viedenský arcibiskup kardinál *Christof Schönborn*. — vraj nielen pápež trpel, ale aj oni — zrejme zabudnúc akými opatrnými a komplikovanými formuláciami ho Benedikt musel kryť, po tom čo sa kardinál strápnil nepremyslenými vyhláseniami na tému evolúcie v NYT zo 7.7.2005 (pozri *Kolínske listy* č. 7, 10 a 18).

Ostatná situácia, ktorá Benedikta priviedla k tomu napísať takýto List — do ktorej ho pritlačili “spoločnými silami” ultrakonzervatívni lebevrísti a židovské organizácie (pozri minulé číslo *Kolínskych listov*) — mi pripomenula prípad jedného článku nemeckého historika *Konrada Loewa*. Článok vyšiel v čísle 2/2004 časopisu *Deutschland-Archiv*, potom sa však na tlak mocných redakcia musela verejne ospravedlňovať za to, že to uverejnila a zvyšné exempláre čísla spáliť. (Ja som si veľmi zaujímavý Loewov článok o nemecko-židovských vzťahoch po Prvej svetovej vojne mohol prečítať v preklade v austrálskom časopise QUADRANT.) Opakujem, nielen autor, ale aj redakcia sa dostali do nemilosti a museli “zatrúbiť na ústup”. Je preto trochu podozrivé, že v prípade vysielaného interview s Williamsonom nik nenapádal švédsku televíziu za robenie reklamy “popieračovi holokaustu” čo podľa mňa — povedľa “náhodného” načasovania vysielania — dosť nasvedčuje tomu, že nešlo natoľko o Williamsona, ale že celá aféra bola naplánovaná (v dohode so švédskou televíziou?) ako provokácia, ako pasca, do ktorej sa Vatikán bohužiaľ chytil.

² Toto samozrejme nie je proti obsahu, ale proti forme Zjavenia, ako ho prijímajú kresťania. Veríme nie to, že Boh je mužského alebo ženského pohlavia, ale že chce aby sme ho videli ako otca a nie ako matku, či sa to feministkám ľúbi alebo nie.

nehlasovali za zákaz interrupcií. Interview viedol *pro life* aktivista *Randall Terry* (nedávny konvertita) otvorene agitujúci za odstránenie biskupov, ktorí “odmietajú učenie Cirkvi” a “nedostatočne bojujú proti zastaveniu interrupcií” a toto interview aj uverejnil 25. marca t.r. Arcibiskup Burke, aj keď bol v Amerike už predtým známy ako “konzervatívny”, zrejme naletel tomuto aktivistovi-fanatikovi a neskôr sa za svoje vyhlásenia ospravedlnil, lebo si nebol vedomý pre aký účel budú použité a že tam vraj nehovoril ako vatikánsky prefekt, ale ako americký biskup: “Som hlboko zronený za zmätok a zranenie, ktoré video-záznam komukoľvek spôsobil, obzvlášť mojim bratom biskupom” (<http://ncronline.org/news/politics/burke-apolgizes-remarks-critical-us-bishops>; pozri tiež okienko na poslednej strane).

Nuž v takejto súvislosti musí človek naozaj súhlasiť s často tu citovaným americkým katolíkom John Allenom, že “toto je chronickou achilovou päťou amerického katolicizmu: predpokladáme, že naše problémy sú totožné so svetovými problémami, čo často vedie k tomu, že katolíci si škrabú hlavu nad tým, čo vidia ako americkú úzkoprsosť.”

Ešte na objasnenie: Benedikt XVI. sa ešte 18. februára stretol s *Nancy Perosi*, hovorkyňou snemovne poslancov USA, ktorá je vari najznámejšou americkou katolíckou političkou hlasujúcou za dekriminalizáciu interrupcií. Tým že sa stretol osobitne s Pelosi signalizuje pápež, že chcel aby komunikácia pokračovala aj s novou americkou vládou, aj keď sa to nie veľmi ľúbilo jej protivníkom, ktorí pod hlavičkou hnutia *pro life* veľmi vehementne bojujú proti akejkolvek forme dekriminalizácie interrupcií. Súčasne ale Vatikán vydal verejné prehlásenie — neobvyklé po stretnutí s politikmi, ktorí nie sú hlavami štátov — iste zo zásadných dôvodov, ale možno aj preto aby ich ukľudnil. Nuž nie je to po prvý raz, čo pápež musí byť diplomatický, aj keď sa mu to nie vždy darí ako sme nedávno videli.

V prehlásení sa vraví: “Jeho Svätosť využil príležitosť hovoriť o požiadavkách prirodzeného morálneho zákona a pevnom učení Cirkvi týkajúce sa dôstojnosti ľudského života od počatia po prirodzenú smrť, ktoré nabádajú (*enjoin* v anglickej verzii) všetkých katolíkov, obzvlášť zákonodarcov, právnikov a zodpovedných za všeobecné dobro spoločnosti, aby spolupracovali so všetkými ľuďmi dobrej vôle pri vytváraní spravodlivého právneho poriadku schopného chrániť ľudský život po všetky jeho vývojové stupne.” [pozri <http://ncronline3.org/drupal/?q=node/3333>]

Treba si tu pozorne prečítať každé slovo: Samozrejme, nie je novinkou, že Cirkev je proti interrupciám a toto svoje morálne stanovisko zdôrazňuje a pripomína katolíckym politikom čím sa má ich svedomie riadiť, keď robia konkrétne politické (nie morálne) rozhodnutia, keď takto informované svedomie musí posúdiť čo v danej politickej a spoločenskej situácii najlepšie vedie k “vytvoreniu spravodlivého právneho poriadku schopného chrániť ľudský život”, bohužiaľ často z pozície výberu menšieho zla.

Teda *morálne zásady pre politickú činnosť a nie explicitné inštrukcie ako postupovať v konkrétnych politických situáciach*. Takto to aspoň vidím ja, aj keď je bohužiaľ veľa katolíkov vrátane biskupov, ktorí v morálnych stanoviskách vyjadrených Vatikánom vidia aj explicitný “návod na (politické) použitie” bez ohľadu na špecifiká danej situácie, špecifiká ktoré vie posúdiť iba politik znalý a zodpovedný za lokálne politické, a implicitne aj morálne, dôsledky svojho rozhodnutia.

Treba samozrejme rozlišovať medzi morálkou “ochrany ľudského života po všetky jeho vývojové stupne” a morálkou *pro choice*, ktorá hovorí o “práve” ženy zabitím sa zbaviť svojho plodu. Možno ale byť proti morálnej indiferentnosti k potratom — ako slovo *choice* (voľba) v názve ich hnutia naznačuje — a pritom považovať za “menšie zlo” zákony umožňujúce v núdzovom prípade beztretný potrat.

Podobne ako možno byť proti morálnej indiferentnosti k vyhláseniu vojny, napr. ako odplata (termín *retaliation* používaný G. W. Bushom), čo je iba krajší výraz pre pomstu, alebo ako pochybné “preventívne opatrenie”, a pritom v núdzových prípadoch považovať obrannú vojnu za menšie zlo.

Takisto možno súhlasiť s pápežom, keď pred svojou marcovou cestou do Afriky prehlasuje, že “AIDS je tragédia, ktorú nemožno zažehnať ani iba peniazmi ani rozdávaním (distribúciou) prezervatívov (kondomov), čo iba sťažuje problém” (pozri aj okienko na nasledujúcej strane) a pritom v konkrétnych prípadoch použitia prezervatívu (napr. keď jeden z manželov je už nakazený AIDS) prižmúriť oči a prenáhle nemoralizovať.

Skôr by sme sa mali modliť aby Cirkev už konečne vedela opustiť miešanie sa do “technológie manželského aktu” a pripomínala iba to, že za normálnych okolností má manželstvo viesť k plodeniu dieťať bez toho aby predpisovala kedy a ako to

Čo povedal Benedikt XVI. v lietadle do Afriky

Pápež, podľa verzie, ktorú zastáva aj Vatikán, povedal na tému AIDS, že “pliagu nemožno zdolať rozdávaním prezervatívov; skôr naopak, je tu riziko, že problém sa zhorší”.

Pozor: pápež tu hovorí o tom, že (voľná) distribúcia prezeratívov môže zhoršiť situáciu šírenia AIDS, nie jeho použitie, ako to napr. nemecký televízny moderátor *Johannes B. Kerner* úmyselne či neúmyselne ešte v ten istý deň prekrútil na *talk-show*, čím pobavil pozvané feministky. Niečo iné je distribúcia, ktorá môže viesť k zvýšenej promiskuite (a nie je novinkou, že toto pápež odmieta) a teda aj výskytu AIDS a niečo iné je preventívna schopnosť jednotlivého kondomu o ktorej nik nepochybuje. Možno sa síce právom domnievať, že Benedikt XVI., podobne ako Pavol VI. v encyklike *Humanae vitae*, odsudzuje použitie ochranných prostriedkov v *akejkolvek situácii*, faktom však je, že v lietadle do Afriky o použití nehovoril. Pravda Kerner nie je jediný, ktorý takto prekrútil pápežove slová.

Mimochodom, John L. Allen – ktorý obširne referuje o pápežovej návšteve v Afrike a ktorého tu často citujem ako znalca katolíckej scény – píše, že temer každý africký biskup ktorého interviewoval tvrdil, že prezervatívy dávajú ľuďom falošný pocit nezraniteľnosti a tým pádom podporujú riskantné sexuálne praktiky. O tom možno debatovať, Allen však výstižne pripomína, že je iróniou, keď sa pápežovi zazlieva, že berie do úvahy názory lokálnych biskupov, keď v iných prípadoch je kritizovaný práve pre opak, totiž že ich nepočúva. [Mimochodom, práve v Kamerune, krajine kam smerovalo pápežovo lietadlo, medzi 1992 až 2001 predaj kondomov vzrástol zo 6 miliónov na 15 miliónov, a súčasne výskyt AIDS z 3% na 9%.]

Na druhej strane Allen má asi pravdu, keď vraví, že namiesto hore citovanej odpovede, ktorú dal v lietadle na zrejme provokatívnu otázku francúzskeho novinára, mohol pápež povedať niečo ako “Samozrejme, Cirkev je hlboko znepokojená kvôli AIDS, preto aj štvrtina všetkých AIDS pacientov je ošetrovaná v katolíckych nemocniciach a ústavoch. Pokiaľ ide o prezervatívy, naše stanovisko je všeobecne známe, ale dnes nie je vhodná príležitosť o tom diskutovať. Namiesto toho sa chcem sústrediť na moje posolstvo nádeje pre africký ľud”. Nuž mali sme pápeža-herca, máme pápeža-teológa a možno budúci by mal byť pápežom-diplomatom. Je však ťažké byť súčasne aj tým aj tým aj tým.

robiť³. Podobne ako vedela už opustiť miešanie sa do toho čo prírodoveda vie povedať o “technológii stvoriteľského aktu” a prestala odmietať evolúciu napr. v neo-darwinovskom podaní.

Čierno-biele videnie alternatív a chápanie morálnych zásad ako “návodov na použitie” vo forme rôznych príkazov a zákazov je kontraproduktívne, lebo takáto punktičkárska aplikácia ide často proti samotnému duchu tej-ktorej morálnej zásady. Podobne ako sa ukázalo kontraproduktívnym, robiacim našu vieru absurdnou, punktičkárske chápanie a doslovná interpretácia Písma, napríklad knihy Genesis o vzniku sveta. Dnes takto rigidne interpretujú bibliu iba zlomyseľní ateisti, alebo veľmi naivní kresťania, to je nám už jasné. V prípade ‘morálne zásady versus konkrétne príkazy a zákazy’, je situácia oveľa menej jasná, toho som si aj sám dobre vedomý. Iba sa nazdávam, že by sa katolík mal vyvarovať oboch extrémov: aj úplného ignorovania (nehovoriac kritizovania) morálnych smerníc prichádzajúcich z Magistéria, aj ich rigidnej interpretácie a aplikácie.

Pravda, ľahko možno pochopiť prečo sa neprajníci Cirkvi snažia robiť dojem, ako by sa identita Katolíckej cirkvi točila okolo potratov a prezervatívov, ťažšie je však pochopiť prečo toto, aj keď nechtiac, robia aj niektorí cirkevní predstavitelia.

Toto obzvlášť vypuklo nedávno ilustrovala smutná situácia okolo interrupcie na záchranu života deväťročného brazílskeho dievčatka, ktoré otehotnelo dvojčatami v dôsledku opakovaných znásilnení nevlastným otcom. Lokálny arcibiskup *Jose Cardoso Sobrinho*, prehlásil pre senzáciechtivú tlač: “Boží zákon je vyšší ako všetky ľudské zákony. ... Dospelí, ktorí súhlasili s touto interrupciou a ktorí ju vykonali sú tým pádom exkomunikovaní”. Neskôr aj kardinál *Giovanni Battista Re*, prefekt Kongregácie biskupov a súčasne hlava Pontifikálnej komisie pre Latinskú Ameriku nepriamo podporil vystúpenie arcibiskupa Sobrinha tým, že vraj išlo (iba) o život nenarodených dvojčat.

V mojej odpovedi na pobúrenú reakciu jednej diskutérky (pozri <http://forum.onlineopinion.com.au/thread.asp?discussion=2578#58330>) som napísal: “Nie som expertom v cirkevnom práve, ale ťažko si je predstaviť jasnejší prípad výnimky z pravidla automatickej exkomunikácie (*latae sententiae*) ako tento: zachrániť život deväťročnej zásahom, ktorý — podľa názoru lekárov-expertov (akým nie je ani arcibiskup ani kardinál) — nič nezmenil na výhliadkach na prežitie nenarodených dvojčat. Mám obavy, že arcibiskup a kardinál vstúpia do cirkevných dejín po boku kardinála *Roberta Bellarmina* (Galilei-

³ Nakoniec aj sviatosťou je iba celoživotný manželský zväzok a nie jednotlivé manželské akty.

ho odporca z kúrie). Ba ešte horšie, lebo tento prípad je oveľa smutnejší a nepochopiteľnejší ako Galileiho prípad, ktorý možno, aspoň čiastočne, pochopiť v jeho historickom kontexte.”

Áno, tak ako kardinál Schönborn v jeho nešťastnom článku v NYT (pozri *Kolínske listy* č. 7 a 10) nebol expertom na evolučné teórie, tak ani Sobrinho ani Re nie sú lekári (a keby aj boli, nepoznajú prípad tak dobre, ako lekári, ktorí dievča vyšetrili).

Preto som si musel položiť aj túto osobnú otázku: Čo by som robil, keby títo biskupi, ktorí nemajú kvalifikácie z matematiky, exkomunikovali niekoho za odborný názor z matematiky, s ktorým by som ja ako aj každý iný matematik musel súhlasiť? Sám by som z Cirkvi síce nevystúpil, ani by som proti nej neagitoval, lebo Cirkvi vďačím za veľa vecí, ktoré nemajú nič spoločné s vynášaním súdov vo veciach kde cirkevným hodnostárom chýbajú odborné, na teologických danostiach nezávislé, znalosti. Budem ale veľmi smutný a budem sa modliť, aby sa Cirkev čo najskôr povzniesla aj nad týchto novodobých Bellarminov.

Musím sa však poponáhlať pripomenúť, že nakoniec aj arcibiskup *Rino Fischnera*, hlava *Pontifikálnej akadémie pre život* v *L'Osservatore Romano* z 15.3.09, kritizoval “unáhlenú” Sobrinhovu deklaráciu exkomunikácie: “aj keď exkomunikácia nastala automaticky, nebolo treba s takou urgenciou publikovať fakt, že k nej došlo”. A na adresu deväťročného dievčatka prehlásil: “Sú to iní, ktorí si zaslúžia exkomunikáciu a (potrebujú) odpustenie, nie tí, ktorí ti dovolili žiť a znovunájsť nádej a dôveru napriek zlobe a podlosti mnohých.” Nuž aspoň niečo; ostáva len dúfať, že táto automatická exkomunikácia bude aj oficiálne anulovaná (<http://ncronline.org/news/vatican/church-credibility-harmed-hasty-excommunication>).

Stefan Zweig výstižne poukázal na to, ako úzkoprýsť a netolerantný kalvinizmus z časov jeho zakladateľa v Baseli sa vyvinul práve pre tieto svoje historické skúsenosti v jednu z najtolerantnejších odvetví organizovaného kresťanstva (presbyteriani, reformátori). Nemohli by sme podobne vidieť práve v katolicizme 21. storočia najtolerantnejšie — voči iným svetonázorom obzvlášť tým, ktoré sa odvolávajú na prírodné vedy — “odvetvie organizovaného kresťanstva” práve pre historické skúsenosti Katolíckej cirkvi s nedôverou v poznatky prírodných vied minulých storočí?

Ukončím prekladom jedného môjho príspevku do diskusií na austrálskom akademickom fórame:

Pred Druhým vatikánskym koncilom bol prístup Katolíckej cirkvi k protestantom ten, že by sa mali vzdať svojej identity a vrátiť sa do lona “Matky Cirkvi”. Dnes chcú niektorí zasa aby sa Katolícka cirkev vzdala svojej identity, aby prerušila svoje stáročia staré putá s tradíciou a stala sa iba jednou z celej palety kresťanských cirkví a denominácií. Myslím, že oba prístupy sú príkladmi zle chápaného ekumenizmu.

Podstatnou črtou toho, čo znamená dnes byť katolíckym kresťanom je učenie o slobode informovaného svedomia. Toto je bohužiaľ často ignorované (konzervatívami) alebo zneužívané (rebelami). Poviem to ešte takto: Staré logaritmické pravítka bolo založené na pojme a vlastnostiach logaritmu; logaritmické pravítka bolo prekonané, ale nie matematický pojem logaritmu, ktorý ostáva a je dôležitý aj v období počítačov. V tomto zmysle Cirkev trvá — či mala by trvať — na dôležitosti “logaritmov”, ale mnohí (vrátane niektorých biskupov) si toto interpretujú ako dávanie prednosti “logaritmickým pravítkam” pred “počítačmi” a zakladajú svoje prijímanie či odmietanie učenia Cirkvi na takejto interpretácii (<http://forum.onlineopinion.com.au/thread.asp?article=8567&page=0#135685>).

Kultúra nevery

(dva citáty z knihy M. P. Gallagher S.J., *Clashing Symbols, An introduction to Faith and Culture*, Darton, Longman, 1997, 2003)

*Stephen L. Carter*ov bestseller *Kultúra nevery* (The Culture of Disbelief, Anchor 1994) skúma ako tlak súčasnej kultúry udržiava náboženstvo pre verejnosť impotentným. Hlásá sa, že “je v poriadku ak takým veciam veríš, pokiaľ si to nechávaš pre seba”; inými slovami, jediná forma náboženstva, ktorá je povolená sa stáva “trivializáciou” viery, niečo na úrovni hobby, nie však hodné anagažovanosti inteligentného, vo verejnosti činného, dospeleho človeka.

Tento druh “sekulárnej marginalizácie (odstrkovania do periférie)” ... sa dostal do pozornosti aj teológie, lebo samotná možnosť náboženskej viery je ovplyvnená kultúrnymi faktormi. Naša kapacita vnímať Zjavenie je viac formovaná kultúrou ako filozofickými objasneniami. My sa zriedka riadime ideami či ideológiami, skôr životnými predstavami (*images of life*), ktoré nám sprostredkuje okolitý svet ... súhrn rôznych foriem “kultúry nevery” je dnes hlavnou príčinou distancovania sa od viery alebo zamietania náboženstva.

V komplexnom a pluralistickom svete, ktorý je v neustálom pohybe, je urgentnou úlohou teológie pochopiť, prečo kresťanská vízia majúca taký výstižný a obsažný dopad na ľudí v minulosti, v dnešnej kultúrnej situácii akoby stratila svoju zmysluplnosť (str. 7)

Martin Buber raz poznamenal, že skutočným nebezpečením Egyptského zajatia pre Izraelitov by bolo, keby začali svoju tamojšiu situáciu považovať za normálnu. Naším pokúšením je myslieť si o kultúre, ktorá uväzňuje našu schopnosť myslieť ponad bezprostrednú zmyslovú skúsenosť (*kidnaps the imagination*) stavajúc tak vieru mimo dosah mnohých, že takto sa veci proste majú, takto ich treba prijímať. Jestvujú však aj múdrejšie reakcie na túto všadeprítomnú a všestvárňujúcu kultúru ako iba myknutie plecami alebo otočenie sa k nej chrbtom či defenzívne zamykanie sa za kresťanské dvere. ... Súčasná kultúra je komplexná a zahrňuje rôzne vplyvy, ktoré nás zasahujú na úrovni tvorivého myslenia. Nie všetky tieto vplyvy sú však zlovôľne, mnohé sú trivializujúce, zmätené alebo nejasné. ... Kresťanská odpoveď musí oslovovať partnera na úrovni životnej skúsenosti, otvorenej mysle a predstavivosti, (*imagination*) a duchovnosti. (str. 167)

O európskej kultúre

Nemožno samozrejme percentuálne vyčíslieť príspevok kresťanstva k európskej kultúre, a porovnať ho s príspevkom judaizmu či islamu alebo osvietenstva, nazdávam sa ale, že o jeho určujúcej roli nemožno pochybovať, aj keď si to sekularisti, — ktorí napr. aj rozhodli, že v preambule ústavy EU niet zmienky ani o kresťanských koreňoch Európy, ba ani o Bohu relevantného aj pre židovskú či moslimskú komponentu európskej kultúry — nechcú pripustiť.

Áno, európsku kultúru po stáročia dominovalo kresťanstvo, jeho hodnoty sú preto dodnes elementárnymi, *východzími* hodnotami, z ktorých moderné hodnoty — tolerancia, demokracia, ľudské práva, ekologická zodpovednosť atď — sú *odvodené*, hoci ako ich (ako aj iné, neodvodené) sekulárni humanisti povýšili na apriorné, východzie hodnoty podľa ktorých chcú merať ostatné. Osvietenstvo a moderna, ktoré týmto odvodeným hodnotám pomohli prísť na svet, sú presne tým: iba pôrodnými babkami, nie rodičkami.

Editorial, *The Tablet* 4.4.2009 (voľný preklad)

Zásadné otázky

Prezident *Barack Obama* bol pozvaný na americkú katolícku univerzitu *Notre Dame* v štáte Indiana, aby 17. mája prevzal čestný doktorát a prehovoril k študentom. Toto pozvanie vyvolalo rozruch nielen u *pro life* aktivistov, ale aj medzi (americkými) vedúcimi Katolíckej cirkvi, pretože vraj Obama je *pro choice* a povolil výskum s embryonickými kmeňovými buňkami. Chicagský kardinál *Francis George* vyzval katolíkov, aby bombardovali *Notre Dame* protestnými listami.

Vynárajú sa tu dve otázky, obe zásadné.

Za prvé, je to správne považovať interrupcie za taký kľúčový bod vzťahov medzi katolíckmi a sekulárnou vládou, že žiadne iné ohľady (*considerations*) neprichádzajú do úvahy? V Amerike sa toto zdá byť názor, ktorý zastávajú nielen proti-potratoví aktivisti, ale aj mnohí biskupi. Je to to isté ako vraviť, že prezident, napriek tomu, že predstavuje sociálnu revolúciu vo vzťahu medzi rasami, napriek tomu, že má politickú agendu, ktorej cieľom je väčšia sociálna spravodlivosť a rovnosť a napriek tomu, že hovorí, že je za opatrenia ktoré radikálne obmedzia potrebu dať si spraviť potrat, napriek tomuto všetkému musí byť považovaný za stelesnenie zla, ktorému sa treba vyhýbať iba kvôli legálnym kontroverziám s interrupciami. Toto nie je názor, ktorý by mal veľa sympatizérov vo väčšine katolíckych kruhov v Európe.

Druhou otázkou je ako sa má Cirkve angažovať vo verejnej rozprave na kontroverzné témy. Napomáhajú jej kauze, jej ideálom, symbolické bojkotovania a odmietavé gestá? Nie je skôr pravdou, že iba potvrdia tých, čo sú aj tak už na jej strane ale "zapchajú uši" tým ostatným? Nik v Amerike nepochybuje o tom, že katolíci sú proti interrupciám, hoci sa pravdepodobne vie aj to, že tí čo najhlasnejšie kričia zastávajú tvrdo nekompromisné stanovisko, ktoré väčšina zďaleka nezdieľa. Ak budú interrupcie v Amerike či v inej demokratickej krajine vôbec niekedy postavené úplne mimo zákon, stane sa tak demokratickým procesom a nie iba preto, že to požadujú biskupi. To znamená, že treba v debata presvedčať, mať presvedčivejšie argumenty, čo tiež znamená, že treba vziať do úvahy aj protichodné názory a civilizovane zachádzať s protivníkmi. V štáte kde odľuka Cirkvi od Štátu je samozrejmosťou, čokoľvek čo vyznieva ako diktát biskupov je iba kontraproduktívne.

V tomto prípade ide dokonca o veľmi selektívny diktát. Nik nenavrhuje, že by sa bolo treba vyhýbať prezidentovi *Obamovi* za to, že nesľúbil zrušenie trestu smrti, čo je tiež proti katolíckemu učeniu o posvätnosti ľudského života, ani to že sa bolo treba vyhýbať jeho predchodcovi za to, že zaplietol krajinu do nespravodlivej irackej vojny, ktorej bolo obetovaných veľké množstvo nevinných životov. Katolíckemu príspevku do demokratického politického procesu vážne škodí ak interrupcie sú nielen videné v čierno-bielom svetle, bez šedých odtieňov, ale aj ako jediná záležitosť videná takto čierno-bielo, pretrumpfujúca všetky ostatné.

Kolínske listy vám budú zasielané vo forme PDF na vašu e-mail adresu, ak sa prihlásite na gvirsik@t-online.de. [Tlačené verzie sú k dispozícii iba výnimočne (starším?) záujemcom, ktorí nemajú prístup k internetu.] Môžete si ich tiež stiahnuť z <http://www.gvirsik.de/> kde sú aj iné moje články a úvahy v angličtine a slovenčine.

George Virsik